

Bruinings verslag van de vijandelijkheden bij De Bilt en zijn ontmoeting met prof. Hamelsveld

[Uit: *Herinneringen van G. Bruining met betrekking tot de omwentelingen in staat en kerk gedurende zijnen levensloop* (Dordrecht 1830).

Ik wandelde inmiddels verder in de richting van de barrière, waar ik de heer Ladenius aantrof. Hij had daar geschut en krijgsvoorraad naartoe gebracht voor de Franse artilleristen. Deze trokken daarmee door de barrière de Biltstraat op. Langs die weg was een aantal jagers van Salm vooruit getrokken om de plaatsen te bezetten waar men het geschut wilde opstellen. Mijn verre neef Ladenius, een collega-militair, bleef achter en ik gaf hem mijn beurs met goud in bewaring. Daaruit zou in ieder geval een behoorlijk bedrag in mijn logement betaald moeten worden als mij iets zou overkomen. Vervolgens voegde ik mij, met de lange studentendegen die ik in Utrecht altijd bij me droeg, bij de heer Van Lith en verliet ik de stad.

Ik liet de schutters voorop marcheren en liep achter hen aan. Naast mij liep een bejaarde man in deftige predikantskleding. Hij haalde twee zakpistolen tevoorschijn om te controleren of ze goed geladen waren. Tijdens ons gesprek ontdekte ik dat hij professor Hamelsveld was. Zijn zoon was officier bij de schutterij en uit vaderlijke genegenheid was hij met ons meegegaan. Met de schutterij trokken we eerst rechtdoor en sloegen daarna rechtsaf een bochtige laan in, die aan beide kanten dichtbegroeid was. Plotseling ontstond er grote onrust in de gelederen door de geweldige knal van een zwaar kanon dat vlakbij werd afgevuurd. Velen dachten dat de vijand het vuur had geopend. Het angstaanjagende geluid kwam echter van een van onze eigen kanonnen, dat in een bocht van de laan stond en voor de schutters nog niet zichtbaar was.

Toch marcheerden we verder en hielden even voorbij het geschut halt. Kort daarna kwamen professor Hamelsveld en ik een Franse kanonnier tegen. Hij wilde naar een verlaten boerderij achter ons, waarvan de bewoners blijkbaar waren vertrokken. Toen ik vroeg wat hij daar zocht, vertelde hij dat hij iets nodig had om kardoezen, gevulde patronen voor het geschut, te vervoeren. Ik ging met hem mee naar de schuur achter het huis. De deur was slechts losjes gesloten en we maakten haar open. Daar vond hij een kruiwagen, waarmee hij meteen weer vertrok. Ik probeerde vervolgens de deur weer te sluiten. Toen ik achter het huis vandaan kwam, zag ik een schutter die in paniek naar een schuilplaats zocht. Ik trok mijn degen en beval hem terug te keren naar zijn plaats. Hij deed dat en kwam bij het hek van het boeren erf professor Hamelsveld tegen, die een van zijn pistolen in de hand had. De professor zei tegen de man dat hij verdiende om door het hoofd geschoten te worden. Kapitein Van Lith de Jeude, die door het lawaai was komen aanlopen, riep echter dat de man geen kruit waard was en dat hij maar moest verdwijnen.

‘Dan zal ik hem eerst ontwapenen,’ zei ik. Ik nam zijn geweer af en trok de bandelier van zijn patroentas over zijn hoofd. ‘Mijn sabel heb ik zelf gekocht,’ zei de man daarop. ‘Neem die sabel dan mee en verdwijnt!’ antwoordde ik, ‘anders zal ik u met uw eigen geweer...’ De man koos daarop snel het hazenpad. Ik hoorde dat hij Hune heette en dat hij in de sociëteit een van de grootste schreeuwers was geweest. Ik ging vervolgens terug naar zijn lege plaats in de gelederen, maar werd daar gehinderd door mijn degen. Daarom verliet ik mijn post even en vroeg professor Hamelsveld of hij mijn degen voor mij wilde bewaren. De ijverige professor deed dat zonder aarzelen.

Toen ik op mijn plaats was teruggekeerd, hoorde ik enkele schutters beweren dat bij zulke ondernemingen de militairen voorop hadden moeten gaan. Ik merkte op dat juist de burgers zich zo sterk over de bezetting van De Bilt hadden beklagd en daarom waarschijnlijk in zulke grote aantallen waren opgeroepen. Bovendien hadden zij bij het vertrek uit eer de voorste plaats gekregen. De hulptroepen en militairen, die ik klaar had zien staan, volgden hen. Terwijl ik dit nog tegen de angstige schutters zei, kwamen enkele soldaten van Pallardy [een patriotse officier] opdagen. Zij hadden zich enige tijd eerder, tijdens de mislukte aanval op het huis van Soestdijk, dapper gedragen. Zij marcheerden de burgers voorbij en namen de voorste plaats in.

Bij een weg die linksaf naar De Bilt liep, moesten zij halt houden. Door het afbreken van een brug was er geen verbinding meer met de laan. Enkele werklieden brachten balken en planken om de brug te herstellen en vroegen de burgers om mee te helpen. Niemand deed echter iets, totdat ik zelf begon en daarmee enkele anderen aanspoorde hetzelfde te doen. Ondertussen werd De Bilt vanaf onze kant beschoten met zware kanonnen en houwitsers. Toen de militairen via de herstelde brug het dorp bijna hadden bereikt, bleek het al verlaten te zijn. Vanaf een batterij aan de andere kant werden ze echter zo hevig beschoten dat ze er geen positie konden innemen. Ze trokken daarom via de Biltstraat weer in de richting van de stad terug.

De schutters die naast mij stonden, werden ondertussen omringd door een dichte stofwolk. Ze staken hun hoofden bij elkaar, waardoor de gelederen steeds verder uit elkaar raakten. Ik probeerde hun duidelijk te maken dat ze rustig moesten blijven staan en goed moesten luisteren naar de bevelen. Ik legde uit dat **rechtsom** betekende dat ze naar de vijand gingen en **linksom** dat ze naar huis konden. Ik vroeg wat ze liever wilden. Sommigen gaven eerlijk toe dat ze liever naar huis gingen om een warme kop koffie te drinken. Tegen het vallen van de avond kregen ze hun zin. Het geschut werd teruggetrokken omdat het niet langer gebruikt zou worden, en de schutters die het hadden moeten beschermen, volgden.

Ondertussen hadden de Franse artilleristen op de eerdergenoemde boerderij wat buskruit achtergelaten. Ze dachten dat ze één vat waren vergeten. De zoon van kapitein Schuurman, een jonge cadet bij de artillerie, werd samen met een Fransman gestuurd om het op te halen. Hij vroeg de terugtrekkende burgers om vrijwilligers om hen te begeleiden. Toen iedereen aarzelde, bood ik mij aan. Mijn voorbeeld werd door nog vier mannen gevolgd, maar zij bedongen nadrukkelijk dat ze niets hoefden te

dragen. Toen we bij de boerderij kwamen, bleken er niet één maar twee vaten buskruit te staan. De Fransman nam één vat op zijn schouders en vertrok snel. De jonge Schuurman en ik wilden het andere vat niet achterlaten. Ik gaf mijn geweer aan de veertienjarige jongen, pakte het tweede vat op en droeg het met beide handen voor mijn lichaam. Daardoor kon ik maar langzaam lopen.

Inmiddels was de laan verlaten en was het volledig donker geworden. We spraken af dat we, als we door vijanden zouden worden achterhaald, het vat zouden neerzetten en het in brand zouden schieten zodra onze achtervolgers dichtbij genoeg waren. Daarna zouden we proberen te vluchten. Vlak bij de Biltstraat werden we door de Jagers van Salm, die daar bij een opgeworpen batterij waren gelegerd, aanvankelijk voor verdachten gehouden. Toen we antwoord gaven op hun geroep, herkenden zij ons echter als vrienden.